

Ako sa dá namaľovať vianočná pieseň „Narodil sa Kristus Pán, veselme sa!“? Tento motív Vám, ctení milovníci historických artefaktov predstavujeme ako predmet mesiaca v Múzeu Jána Thaina v Nových Zámkoch. Prichádzajú najkrajšie sviatky roka a tak z jeho depozitu sme pre Vás vybrali maľbu z konca 19. storočia.

Oltárny obraz „Svätá rodina“ pochádza zo starých zbierok múzea, ktorých pôvod nie je známy. Je to olejomaľba realizovaná na plátne s autorským označením B. G. Dressler Cablonz.

Dielo sa podľa ikonografických znakov radí do manieristickej rakúskej školy pôsobiacej od poslednej štvrtiny 19. storočia až do roku 1914, ktorá pôsobila v sídle Habsburgovcov – Viedni

a zaznamenala svoj rozkvet práve v poslednom desaťročí 19. storočia. Obrazy tohto druhu sa maľovali na zákazku pre cirkevné účely na výzdobu kostolov. Požadovaný rozmer plátna 181 x 125 cm práve potvrdzuje, že táto maľba bola zadaná pre bočný oltár niektorého kostola, pravdepodobne z nášho regiónu. Lexikálne sme meno autora však zatiaľ nenašli a teda nemôžeme presne určiť rok vzniku diela.

Samotný motív „Svätej rodiny“ bol skutočne často vyhľadávaný v čase jeho vzniku. Prestúpil totiž z cirkevných objektov do domácností veriacich, ktorí si ho umiestňovali do svojich príbytkov. Tento motív sa viaže aj ku kresťanskému sviatku Svätej rodiny, či Materstvu Panny Márie, ktorý sa slávil 27. decembra, teda hneď po Vianociach.

Z kresťanského pohľadu bol motív Panny Márie s Ježiškom jeden z najdôležitejších motívov uplatňovaných nielen v Európe, ale aj u nás od raného a následne aj zreleho stredoveku. Viazal sa k deklarovaniu kresťanských princípov samotnej Rakúsko – Uhorskej monarchie. Od druhej polovice 14. storočia sa začal zobrazovať pri Panne Márii a Ježiškovi aj Jozef. Najprv v úlohe pestúna a od 15. storočia už aj v úlohe svätca. Takýto obraz Svätej rodiny bol príkladom svetskej rodine, no najmä kresťanskému panovníkovi - monarchovi.

Z pohľadu dejinných udalostí vieme, že turecká nadvláda na území Uhorska viedla takmer až k vyľudneniu obyvateľstva a zničeniu kresťanských atribútov z jeho územia. Kostoly boli vypálené a zbúrané, ľudia pozabíjaní. Túto zničenú povojnovú krajinu začala v roku 1740 riadiť panovníčka Mária Terézia. Začala moderne reformovať, mapovať, prestavovať, budovať školstvo. V roku 1771 vydala z jej podnetu Uhorská kráľovská komora vzorové projekty pre stavbu kostolov, panstiev, dedín. Podľa nich sa postavili, či opravili takmer všetky sakrálne stavby u nás. A práve do nich boli potrebné obrazy. Jeden z nich je náš predmet mesiaca - obraz „Svätá rodina“.

Komu však patril tento obraz? Akému kostolu? Informácie o ňom sú zahalené do tajomstva. Samotný mariánsky motív nás môže viesť k takému kostolu, kde sa vyznával mariánsky kult. Výskum Regionálneho osvetového strediska v Nových Zámkoch nám z jeho publikácie Sakrálne pamiatky regiónu a mesta Nové Zámky z roku 2010 odhaľuje zmapovanie zasvätení Mariánskeho kultu kostolov a kaplniek v regióne a dozvedáme sa nasledovné :

Sedembolestnej Panne Márii sú zasvätené kostoly v Lipovej, Veľkej Mani, kaplnky v Šuranoch – Kopci, Mojzesove, Obide a pútnické miesto Pozba.

Ružencovej Panne Márii sú zasvätené kostoly v Šuranoch - Kostolnom Seku, v Huli,

Kmeťove a v Lipovej - Ondrochove je zasvätená kaplnka.

Panne Márii Lurdskej je zasvätený kostol v Malej Mani.

Panne Márii Fatimskej je zasvätená kaplnka v Tvrdošovciach.

Menu Panny Márie sú zasvätené kostoly v Dedinke, Šarkane, kaplnky v Bešeňove, Strekove, v N. Zámkoch a v Bíni pútnické miesto Studnička.

Narodeniu Panny Márie sú zasvätené kostoly v Bajtave, Bešeňove, Mužle, Podhájskej – Svätuši a v Šuranoch kaplnka.

Nepoškvrnenému počatiu Panny Márie sú zasvätené kostoly v Kolte a v Rastislaviciach.

Navštíveniu Panny Márie je zasvätená kaplnka v Úľanoch nad Žitavou.

Materstvu Panny Márie je zasvätený kostol vo Veľkých Lovciach.

Panne Márii Nanebovzatej sú zasvätené kostoly v Bíni, Podhájskej – Beleku, Salke, Semerove, Svodíne a v Podhájskej – Svätuši je zasvätená kaplnka.

Položme si teraz otázku: Existuje v našom regióne kostol, ktorý sa viaže k Svätej rodine? Áno

máme v regióne taký kostol, len sa viaže k Materstvu Panny Márie a je vo Veľkých Lovciach, no bol postavený v roku 1910. Spadá do nášho časovo vymedzeného úseku - pred pádom monarchie. Vo Veľkých Lovciach bol ešte jeden starší kostol, ktorý bol zbúraný a na jeho mieste je dnes kríž.

No otvára sa nám ešte jedna sakrálna stavba v regióne. Je to architektonický šperk - barokový kostol a kláštor pavlínov z roku 1781 na Mariánskej Čeladi – Máriacsaláde, ktorý bol zasvätený Svätej rodine, z ktorého dnes stoja len ruiny v lese. Čo sa s nimi stalo a kedy?

Postavil ho Rád pavlínov, ktorý mal svoj pôvod v Pilišských a Patačských vrchoch v Maďarsku. Tento Rád bol založený ostrihomským kanonikom Eusébiom roku 1251 a pomenovaný bol podľa Pavla Thébského, prvého pustovníka. Túto rehoľu ratifikoval Klement V. roku 1308. Rehoľa mala mariánsky charakter a zoskupovala sa z radov šľachty. Na území dnešného Slovenska mala 9 kláštorov. Na Mariánskej Čeladi začala pôsobiť roku 1512. No v rokoch 1663 – 1685 bol kláštor obsadený tureckým vojskom. Po vojnových udalostiach začala výstavba kláštora a kostola a roku 1781 bola ich vysviacka. O päť rokov túto rehoľu Jozef II. zrušil. Zostali tam štyria rehoľníci, z toho dvaja boli z Bernolákovho učeného tovarišstva. Budova kláštora roku 1863 vyhorela a kostol bol rozobraný roku 1954. Roku 1963 bola táto budova vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku, no po jej vrátení cirkvi a vysťahovaní depozitára múzea dodnes nezadržateľne chátra. Pochádza náš predmetný obraz Svätá rodina z tejto pamiatky? Vieme iba toľko, že socha Panny Márie z tejto lokality je dnes pred kostolom Materstva Panny Márie vo Veľkých Lovciach.

Marta Šimo-Svrčeková